

• MEREHARIDUS EESTIS • MEREHARIDUS EESTIS •

Tallinna Merekool

Meri on vorminud Eesti maad ja rahvast tuhandeid aastaid. Mere mõju on tunda nii kliima kui pinnamoe, nii eestlaste iseloomu kui majanduse kujunemises. Eesti oli mereriik – igas sadamas üle maailma olevat eesti meremehe näha olnud. Praegu seda paraku öelda ei saa. Ka meie enda kaubalaevastikus on eestlasi vaevalt 15%. Milles on asi? Tasuks veidi uurida Eesti merekoole – ehk on viga nendes – ...na oskusteta ju merele ei pääse.

Veidi ajalugu

Esimesed eestikeelsed mereskoolid tekkisid XIX saj lõpul: 1864.a Heinastes (Ainažis), 1873 – Narvas, 1875 – Paldiskis, 1884 – Käsmus, 1891 – Kuresaares. Need olid peamiselt 3aastase õppeajaga koolid, kust võis saada nii tüürimehe- kui ka kaptenipaberid. Eksamid tuli aga esialgu sooritada suuremais linnades – Riias, Pärnus, Tallinnas või Peterburis. Alles 1909.a lubati eksameid vastu võtta ka kohapeal.

Seoses I maailmasõjaga suleti enamik Eesti merekoole: 1915.a evakueeriti Kuressaare kool Hersonisse, 1916 – Paldiski kool Arhangelskisse ja Heinaste oma Luugasse. 1918.a suleti Narva mereskool, mille varandus anti üle Tallinnas avatavale koolile. Ilma vapustusteta pääses vaid Käsmu mereskool, mis töötas pidevalt 1931.aastani.

Tallinna Merekool avati 1919.a sügisel endise Nikolai Gümnaasiumi (hilisem GAG) ruumides. Hiljem koliti mitu korda: Narva mnt, Leineri t, Uus-Sadama t (Meremeeste Kodu), Kopli (praegune TTÜ hoone). Viimane asukoht tekitas laevameeste hulgas nurinat – sadamast liiga kaugel asuvat õppeasutust kardeti muutuvat "kriidikooliks", mis tõelisest mereelust võõrduks. 1936.–1940.aastani paiknes mereskool jälle Meremeeste Kodus (praegune Mereklubi hoone). 1941. koliti Meretehnikumi nime all Vene tänavasse, 1945.a aga Estonia puistele

asuvasse Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi hoonesse. Sellest 1915.a valminud uhkest koolimajast olid tüdrukud välja saadetud juba 1940.a (teadagi, mis sündmustega seoses).

Tallinna Merekool valmistas algul ette vaid laevajuhte, 1931.a aga liideti temaga ka 1920.a Tallinna Tehnikumi juures tööd alustanud laevamehaanikute kool. Eesti Vabariigi ajal õpiti mereskoolis 3–4 aastat: 1 a ettevalmistusklassis ja 3 (algusaastatel 2) aastat põhikursusel.

Merekooli täna...

Pikki aastaid mereskooli ülemaks olnud Helmut Kanterilt võttis alles äsja juhtohjad üle **Tarmo Kõuts**. Uus koolijuht on pärit (mis eriti usaldust äratav) maailma ühest tähtsamast mereriigist – Saaremaalt. Lõpetanud 1973.a Tallinna Mereskooli, on ta sõitnud paljude laevadega – algul 8 aastat Euroopa, hiljem Lääne-Aafri-

ka liinidel, kooli juhtima tuli aga "Jaan Anveldi" kaptenisillalt.

Eesti hariduselu pole mitte ainult Haridusministeeriumi, vaid ka mitmete teiste ametkondade juhtida. Tallinna Mereskool allub Eesti Merelaevandusele, see aga omakorda NSVL Mereministeeriumile. Kaubalaevade juhte ja mehaanikuid koolitavat õppeasutust pole niisiis Eesti oludele kohandada eriti lihtne. Varasemal aastail võeti õppureid kooli üle kogu Liidu, sellest aastast ainult Eestist. Õppida tuleb 4 aastat ja 3 või 6 kuud ning muidugi mitte ainult koolipingis, siia sisse kuulub ka laevasõidu praktika.

Kui varem oli õppureist vaid 1/3 eestlasi, siis nüüd 1/2. Eesti õppekeelelega rühmi polegi nii lihtne täis saada, venekeelsetesse on aga konkurss. Küllap on meremehe elukutse populaarsus eestlaste seas ka seetõttu väike,

et meresõiduaineid vaid vene keeles õpetatakse – pole eestikeelseid õpikuid ega õpetajaid. Üldained, mida eestlastele eesti keeles õpetatakse, on kolmel esimesel kursusel.

Merekeel on teatavasti inglise keel, ja seda õpitakse siin hoolega. Süvaõppega keeltekoollidega vahest rinda pista ei jõuta, aga tavakoolist parema keeleoskuse peaks mereskoolis küll saama.

Aastas võetakse õppima 30 uut laevajuhti ja sama palju mehaanikuid, lisaks veel 20 mehaanikut kaugõppesse. Õppejõude ja muud personali on mereskoolil 130 ümber. Nende hulka kuuluvad ka roodukomandörid ehk koolipärasemalt öeldes – kasvatajad. Sõjaväe terminoloogia pärineb sellest ajast, kui veel ka sõjaõpetust anti. Nüüd tahetakse neist militaristlikest üksustest lahti saada. Vene keel, roodud, sõjamerelaevastiku oma meenu-

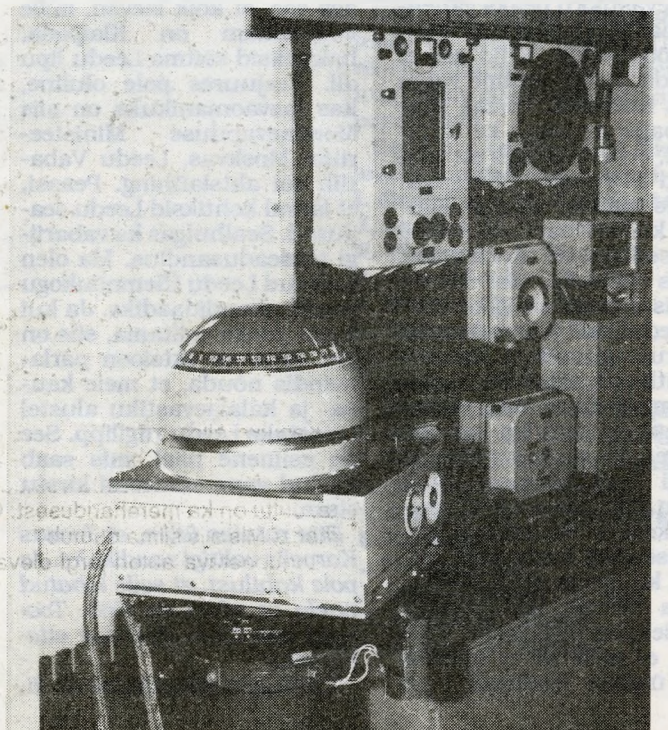
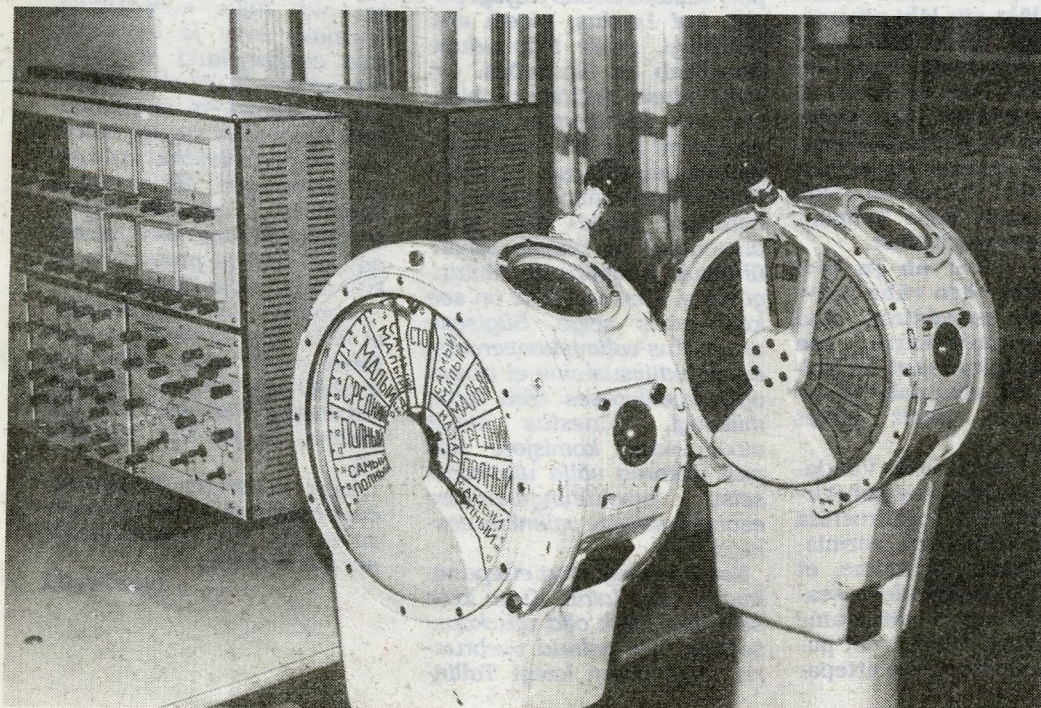
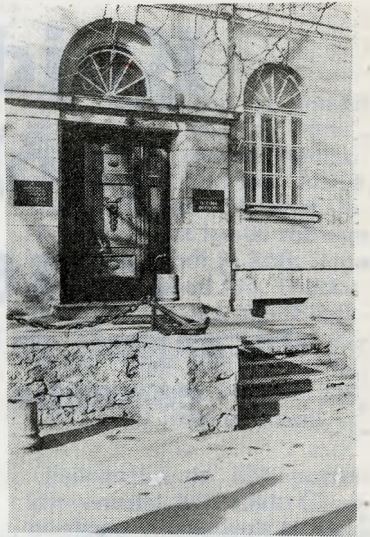
tav koolivorm, kasar... vabandust – ühiselamu... Kas ei tuleta vene kroonut meelde? Kuidas on "dedovštšinaga"?

Siiski, mitte midagi taolist, nagu kinnitab Tarmo Kõuts. Kasarmurežiimi ei ole, Tallinna poisid võivad soovi korral kõik kodus elada, kuigi ülalpidamine on riigi poolt. Ühiselamus nõutakse üksnes korda ja puhtust, nii nagu kõikjal. Meremehevorm on ühelt poolt uhkuse asi – kogu maailmas kannavad kaubalaevastiku laevajuhid vormi – teisalt distsiplineerib koolipoissi: selle eest tuleb ise hoolt kanda. Vormi moderniseerimiseks kooli ülem eriliselt põhjust ei näe, senine on eriti kasvavale noormehele sobiv – pintsakuvarrukatest kasvaksid käed kiiresti välja. Nooremate kiusamist vanemate poolt pole täheldatud, kuigi sõjaväest võib siiaagi halbu mõjusid imbuda. Laevades on selline asi aga hoopiski välistatud, pingeline töö liidab ühte kogu meeskonna.

...ja homme

Kuigi mereskooli tullakse laevajuhiks õppima, tuleb pärast lõpetamist tihti 1–2 aastat madrusena töötada. Tüürimehe koht on garanteeritud vaid kiitusega lõpetanuile. Kuni ükskord kapteni kohale jõutakse – kui üldse –, on möödunud 10 või rohkemgi aastat. Selle aja jooksul on paljud teadmised ununenud ja osa ka vananenud. Kogu maailma mereskoolides on kombeks õppida etapiviisi: algul madruseks, siis mõni aeg tege-likku laevasõitu, järgneb tüürimehekursus, jälle töö laevas ning alles seejärel saab tulla kaptenipabereid nõutama.

Nii hakkab edaspidi tööle ka Tallinna Mereskool. Pole ju mõtet kapteniteadmisi "kuivalt" sisse toppida noortele, kellest pole veel teada, kas nad üldse mied kannatavadki ning laeva ja meeskonda juhtima sobivad. Kooli peaks võtma vaid keskharidusega noori, sel juhul piisaks madruseks õppimiseks ühest aastast. Parimad lõpetanud saaksid pärast aastapikkust me-

retööd soovitusel tüürimeeste kursusele, mis võiks kesta 2,5–3 aastat. Kapteniks õppima aga võetaks juba rangelt individuaalselt, kui on selgunud, et mees on merd väärt. Heale tüürimehele piisab kaptenipaberini jõudmiseks ka ühest aastast teooriaõpinguid. Laevandus maksab sel juhul talle õppeajal senist keskmist palka.

Õppeprogrammid tuleb kohandada välismaa omadega, et meremehediplom üle ilma kehtiks. Seni on küll ka N.Liidu mereharidust teiste maade laevades hinnatud, kui ainult keelega hakka-ma saadakse ja välismaa mereamet oma meeste kõrval ka võõraid laeva lubab.

Tingimata hakatakse mereaineid õpetama ka eesti keeles. Õpetajaid leiduks vanade praktikute hulgas kindlasti, ka õpikud tuleb ise koostada. Praegu käib alles eestikeelse mereterminoloogia kooskõlastamine – aegade jooksul on sõnadki kaotsi läinud! Sõjaväest tuleks meremehed vabastada – tsiviillaevameesteta ei saada läbi erandolukordadeski.

Tarmo Kõuts arvab, et meremeeste kõrgharidusega on üle pingutatud. Ainult kõrgema merekooli lõpetanud saavad praegu kindla tüürimehekoha, teisi ei usaldata ja töökohtigi napib. Meile lähim kõrgem merekool asub Leningradis, aga sinna õppima pääsemine ja jäämine on eesti poistele keele tõttu raskevõitu. Tuleb teha nii, et Tallinna koolis saadud mereharidus annaks kõrgkoolidele silmad ette. Ja üldse oleks vaja avada üle Eesti rohkem merekoole, et kõik rannakü-lade poisid, kel selleks soovi, merele pääseksid. Pealinna paar kooli ei suuda Eesti kui mereriigi mainet taastada. Eriti kuluksid väikesed merekoolid ära saartele. Nii kauba- kui kalalaevade juhid vajavad ühesugust meresõiduuskust, pole vaja neid eri ametkondade all õpetada. See aga ei tähenda, et peaks avama gigantkoole.

Millised poisid kõlbavad merele, keda siia kooli oleks sobiv suunata? Merekooli ülem jääb mõttesse ja arvab siis, et ega vist ära hirmutada ka ei tohiks... Tegelikult tahab meri mehist meest – kehalisi eeldusi, tugevat tahtejõudu, rahulikku närvisüsteemi. Kasuks tulevad hea keelevaist, matemaatilised võimed, kommunikatiivsus. Pikad lahusolekud, tervistkahjustav töö (vibratsioon, kiire kliimavahetus, müra), kitsas eluruum raudkarbis, piiratud kaaslaskond... Igaüks merel vastu ei pea.

Millal tüdrukud oma kommerts-kooli hoone tagasi saavad? Seda küll ei osatud öelda. Ammu oli valmis Lasnamäele ehitatava uue merekooli projekt, aga Armeenias maaväris kajastus siingi – ehitamine on seni pooleli. Ehk peaks merekool hoopis merele lähemale kolima – Koplitki peeti vanasti merest liiga kaugeks, mis veel Lasnamäest rääkida!

Mis peale romantika või missioonitunde peaks poisse raskele meretööle tõmbama, kas raske raha? Raske ehk just mitte, aga kõva küll, kõlbab ka välismaa kaupade jaoks! Välisvetes oleku aja eest saavad meremehed oma palgale (mis numbrites küll kuigi suur polegi) kolmandiku kõvas valuutas juurde. Ehk huvitab?

TIIT RUMMO
"Õpetajate Leht",
21. aprill 1990